

צוואות הדדיות: שבע נקודות שחשוב לזכור

מהי צוואה הדדית, מה משמעותה ואיך ניתן לבטל אותה? אם אתם בני זוג השוקלים לערוך צוואה הדדית, יש שבעה עניינים חיוניים שכדאי לדעת מראש

מאת: עו"ד טל שחורי

אין דבר שמטריד יותר בני זוג, מאשר גורל בן הזוג הנותר בחיים, לאחר מותו של השני. כך למשל: האפשרות כי בן הזוג הנותר בחיים יאלץ לעזוב את דירת המגורים המשותפת של השניים, לאחר מותו של האחר, עלולה להדיר שינה מעיניהם, ולדחוף אותם לנקוט אמצעים, למניעת האפשרות הבלתי נעימה.

בדיוק לשם כך נועדו צוואות הדדיות, המאפשרות לבני זוג להסתמך אחד על השני, ולערוך צוואות המבקשות למנוע תסריטים כאלה. בשורות הקרובות, נבקש להסביר מהן צוואות הדדיות, נסקור את היתרונות המרכזיים הטמונים בהן ונציג מספר דברים שמומלץ לדעת עליהן.

1. מהי צוואה הדדית?

צוואה הדדית היא צוואה המשותפת לשני בני הזוג (כלומר: צוואה ששני בני הזוג הסכימו לגבי תוכנה וחתמו עליה). ההסדרים שקובע כל אחד מבני הזוג במסגרת הצוואה מבוססים על ההסדרים שקובע בן הזוג האחר.

העיקרון המנחה בצוואה הדדית הוא עיקרון ההסתמכות: כל אחד מבני הזוג מסתמך על כך שכן הזוג שיותר בחיים אחריו, יקיים את הוראות הצוואה, כפי שהוסכם בין השניים בעודם בחיים.

יש לציין כי אין הכרח לכתוב את הצוואה ההדדית במסמך אחד. ניתן לערוך אותה גם בשני מסמכים, ובלבד שהמסמכים נערכים באופן סימולטני על ידי שני בני הזוג.

2. איך מבטלים צוואה הדדית?

עקרונית, חוק הירושה קובע כי לא ניתן להגביל את יכולתו של אדם לשנות את צוואתו או לבטלה; וכי לכל הוראה אחרת בעניין זה אין תוקף מחייב. עם זאת, לעניין צוואות הדדיות, בגלל האופי המיוחד שלהן, המבוסס על הסתמכות הצדדים - קיימות מגבלות מיוחדות, על עצם יכולת הביטול.

חוק הירושה קובע באופן ברור איך ניתן לבטל צוואות הדדיות. כל עוד בני הזוג עדיין בחיים, ניתן לבטל צוואה הדדית באמצעות משלוח הודעת ביטול בכתב לצד השני. עם זאת, לאחר שאחד מבני הזוג **הולך לבית עולמו**, על מבקש הביטול לוותר על כל מה שירש לפי הצוואה; במקרה שהעזבון כבר חולק - עליו להשיב את מה שכבר ירש.

3. האם בני הזוג רשאים לקבוע הוראות אחרות לעניין ביטול או שינוי צוואה הדדית?

התשובה חיובית. בני זוג העורכים צוואה הדדית רשאים לקבוע הוראות אחרות, שונות מנוסח החוק, לעניין ביטולה. עם זאת, לעניין זה קיים חריג אחד: חוק הירושה אינו מאפשר לבני הזוג לקבוע הוראה השוללת לחלוטין את היכולת לבטל את הצוואה ההדדית, ככל ששני בני הזוג נמצאים עדיין בחיים.

4. מהי החשיבות של צוואה הדדית?

לצוואה הדדית יש חשיבות במגוון מישורים, וניתן להסתייע בה כדי למנוע כל מיני סיטואציות עתידיות בלתי רצויות. הנה מספר דוגמאות:

שימוש בלתי ראוי ברכוש המשותף לאחר מות בן הזוג: במסגרת הצוואה ההדדית, ניתן למנוע סיטואציה, שבה בן הזוג הנותר בחיים יעשה שימוש בלתי סביר ברכוש שירש, כך שבסופו של דבר לא ייוותר דבר לילדים. זאת, באמצעות קביעת הוראות לעניין השימוש ברכוש המשותף.

העברת הרכוש המשותף לילדיו של בן זוג חדש: עוד ניתן למנוע מצב, שבו בן הזוג הנותר יעביר את הרכוש המשותף של בני הזוג לילדיו של בן הזוג החדש שהכיר, ולא לילדיהם.

סילוק בן הזוג הנותר בחיים מהבית המשותף: סיטואציה אחרת, שניתן למנוע בצוואה ההדדית, היא כי בן הזוג הנותר בחיים יאלץ לעזוב את הבית. זאת, למשל, ככל שאחד היורשים יבקש למכור את חלקו בבית או שנושה שלו יבקש לתפוס את חלקו, מה שיחייב את פירוק השיתוף בבית.

נישול של אחד הילדים מהצוואה לאחר מות אחד מבני הזוג: במסגרת צוואה הדדית, ניתן גם למנוע מבן הזוג הנותר בחיים לשנות את הצוואה לאחר מות האחר. כך, למשל: למנוע מצב כי אחד הילדים ינושל מהירושה, בניגוד לרצונו של בן הזוג המת.

5. האם צוואה הדדית חייבת להיות לטובת בני הזוג עצמם?

לא, צוואה הדדית אמנם נערכת על ידי בני הזוג, אבל הם יכולים להסכים במסגרתה שהנהנים ממנה לא יהיו דווקא הם עצמם, אלא צדדים שלישיים. למשל: ילדיהם המשותפים.

לעניין זה, חשוב להבהיר כי הצוואה חייבת להיערך על ידי המצווים בלבד, וכי אסור שאחד הנהנים מן הצוואה יהיה שותף באופן שבו הצוואה מנוסחת.

6. מה החיסרון הגדול של צוואה הדדית?

היתרון הגדול של צוואה הדדית - עצם היכולת להגביל את אופן השינוי שלה, לאחר מותו של אחד מבני הזוג - הוא גם החיסרון של הצוואה. הדבר בולט במיוחד כאשר מציאות החיים של בן הזוג הנותר משתנה באופן כזה שהצדדים לא צפו. במצבים אלה, היתרון הגדול של הצוואה ההדדית הופך למעשה ל"משקולת" מכבידה.

7. מה הדין של צוואות הדדיות מלפני שנת 2005?

בשנת 2005, עבר בכנסת התיקון לחוק הירושה, הנוגע לצוואות הדדיות. בין היתר, התיקון מטיל מגבלות על היכולת לבטל צוואות הדדיות, בשל עיקרון ההסתמכות של הצדדים.

לענייננו, דין צוואות הדדיות שנערכו לפני התיקון אינו חד-משמעי. כל מקרה ייבחן על פי הנסיבות הפרטניות שלו. ככל הנראה, לא יוחלו על צוואות אלה הוראות החוק. בית המשפט יתבונן על הצוואות האלה כעל מעין חוזה ויחיל עליהן את עיקרון תום הלב, על כל המשתמע מכך.

לסיכום: צוואות הדדיות מושתתות על עיקרון ההסתמכות של בני הזוג, ונועדו לאפשר להם להיערך ליום שבו אחד מהם יילך לעולמו. קיימות מגבלות על האופן שבו ניתן לבטל צוואות הדדיות, אולם ניתן להתנות על כך, למעט קביעת הוראה השוללת מבני זוג בעודם בחיים את עצם היכולת לבטל את הצוואה ההדדית.

עו"ד טל שחורי מתמחה, בין היתר, בעריכת צוואות וירושות, והגשת התנגדויות לצו קיום צוואה.